

Dominik Szczepański, Damian Wicherek***

Alternacja władzy w Polsce po wyborach parlamentarnych z 2023 r. Studium przypadku

**Alternation of power in Poland
after the 2023 parliamentary elections.
Case study**

STUDIA I ANALIZY

Słowa kluczowe: alternacja władzy, Polska, wybory parlamentarne, koalicja, rządzący, opozycja

Key words: alternation of power, Poland, parliamentary elections, coalition, government, opposition

Abstrakt: Celem badawczym artykułu jest analiza procesu alternacji w Polsce po wyborach parlamentarnych z 15 października 2023 r. w perspektywie systemowej. Szczegółowej analizie poddano częstotliwość zmiany rządów w Polsce po 1989 roku, sytuację polityczną przed wyborami, wyniki wyborów parlamentarnych z 2023 r., prelude kształtowania się opozycji politycznej w Sejmie X kadencji, udział Prezydenta RP w kreowaniu nowego rządu, „krótkoterminową opozycję” oraz alternację władzy w Polsce w grudniu 2023 r.

Abstract: The research objective of the article was to analyze the alternation process in Poland after the parliamentary elections of October 15, 2023 from a systemic perspective. Detailed analysis was carried out on the frequency of changes of government in Poland after 1989, the political situation before the elections, the results of the 2023 parliamentary elections, the prelude to the formation of the political opposition in the Sejm of the 10th term, the participation of the President of the Republic of Poland in the creation of the new government, the “short-term opposition” and the alternation of power in Poland in December 2023.

* ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-9026-1447>; dr, Instytut Nauk o Polityce Uniwersytetu Rzeszowskiego. E-mail: dszczepanski@ur.edu.pl.

** ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-1710-0820>; dr, Instytut Nauk o Polityce Uniwersytetu Rzeszowskiego. E-mail: dwicherek@ur.edu.pl.

Wprowadzenie

W obszarze nauk społecznych, zagadnienie alternacji władzy odnosi się do zjawiska związanego ze zmianą władzy lub układu politycznego odpowiedzialnego za zarządzanie państwem i sprawowanie kontroli nad instytucjami władzy. Stanowi ono istotny mechanizm w systemach politycznych, związany z odnowieniem oraz dostosowaniem władzy do zmieniających się oczekiwań społecznych. Proces ten odnosi się do demokratycznego i niedemokratycznego typu reżimu politycznego¹. Czynnikiem silnie wyróżniającym demokratyczny typ reżimu politycznego oraz zjawiska alternacji władzy była i jest jej pełna instytucjonalizacja, polegająca na jasno określonych „regułach gry”, w których wszyscy uczestnicy rywalizacji politycznej posiadają możliwość nie tylko ubiegania się o władzę, lecz w wyniku sukcesu wyborczego także jej sprawowania². Dzięki cyklicznie przeprowadzonym wyborom możliwe jest stosowanie mechanizmu rozliczenia rządzących i otwarcia drogi do podjęcia nowych reform w państwie³. Tym samym alternacja zapewnia odpowiedzialność rządzących, gdyż ryzyko utraty władzy w kolejnych wyborach niejako zmusza rządzących do konieczności uwzględniania interesów obywateli.

Alternacja władzy stanowi istotny fundament demokracji, ponieważ wzmacnia legitymizację władzy, ogranicza zjawisko korupcji, umożliwia korygowanie błędów i zaniechań poprzednich rządów, gwarantuje pluralizm polityczny i chroni przed zjawiskiem monopolizacji władzy, szczególnie poprzez rotacyjność poszczególnych stanowisk. Uniemożliwia to zatem koncentrację władzy w rękach danej grupy lub partii politycznej⁴.

W ramach systemów niedemokratycznych – alternacja władzy na ogół przybiera nieoczekiwane oraz nieuregulowane formy i działania zmierzające do zmiany istniejącego porządku prawnego z jednoczesną monopolizacją ośrodka władzy skupionego wokół jednego przywódcy lub grupy politycznej. W praktyce oznacza to brak pluralizmu politycznego i wolnych wyborów,

¹ R. Glacjar, *Demokratyczny reżim polityczny: relacje między legislatywą i egzekutywą w III Rzeczypospolitej*, Katowice 2015, s. 41 i n.

² T. Wiecech, *Zasada alternacji władzy w demokratycznym systemie politycznym*, [w:] T. Koziello, P. Maj, W. Paruch (red.), *Adaptacja, reforma, stabilizacja. Przestrzeń publiczna we współczesnych systemach politycznych*, Rzeszów 2010, s. 312 i n.

³ Szerzej patrz: Z. Machelski, *Rozliczalność jako element jakości procesu demokratycznego w systemie instytucjonalnym III Rzeczypospolitej*, «Przegląd Sejmowy» 2018, nr 1, s. 61–87; A. Pawłowska, *Rozliczalność polityczna w nieskonsolidowanej demokracji. Przykład Polski*, «Studia Politologiczne» 2022, vol. 6, s. 136–159; A. Młynarska-Sobaczewska, J. Zaleśny, *Public Accountability and Constitutional Law*, Routledge 2025, s. 32–73.

⁴ J. Wojnicki, *Alternacja władzy w państwach Europy Środkowo-Wschodniej po 1990 roku*, «Studia Politicae Universitatis Silesiensis» 2011, vol. 7, s. 115 i n.

co prowadzi do występowania takich negatywnych zjawisk jak manipulacje wyborcze, zamachy, a także możliwości ustanowienia dziedzicznej formy sprawowania władzy. Jednocześnie towarzyszy temu stosowanie represji wobec opozycji, włącznie z całkowitym ograniczeniem jej działalności. Ten typ reżimu cechuje się nie tylko zagrożeniem dla stabilności systemu politycznego, ale także brakiem legitymizacji społecznej⁵.

Celem badawczym artykułu była analiza procesu alternacji w Polsce po wyborach parlamentarnych z 15 października 2023 roku w perspektywie systemowej. Szczegółowej analizie poddano częstotliwość zmiany władzy w Polsce po roku 1989, sytuację polityczną przed wyborami, wyniki wyborów parlamentarnych z 2023 roku, prelude kształtowania się opozycji politycznej w Sejmie X kadencji, udział Prezydenta RP w kreowaniu nowego rządu, „krótkoterminową opozycję” oraz alternację władzy w Polsce w grudniu 2023 roku.

Celem poznawczym artykułu była weryfikacja hipotezy, zgodnie z którą alternacja władzy w Polsce po wyborach parlamentarnych z 15 października 2023 roku doprowadziła do konsolidacji sił politycznych dotychczasowej opozycji, co umożliwiło stabilizację systemu politycznego. W jej wyjaśnieniu pomocne okazały się następujące pytania badawcze: 1) jakie były główne przyczyny alternacji władzy po wyborach parlamentarnych 15 października 2023 r. w Polsce?; 2) czy konsolidacja sił politycznych opozycji była wynikiem strategii wyborczych, wspólnych wartości, czy może konieczności politycznej?; 3) w jaki sposób procesy konsolidacji opozycji po wyborach w 2023 r. różniły się od wcześniej dokonywanych zmian władzy w Polsce?

Wśród wykorzystanych źródeł dominowały publikacje prasowe, informacje publikowane na oficjalnych stronach internetowych instytucji publicznych i partii politycznych oraz literaturze przedmiotu.

Częstotliwość zmiany rządów w Polsce po 1989 roku

Przeobrażenia społeczno-polityczne w Polsce zapoczątkowane rozmowami przy „okrągłym stole” doprowadziły do diametralnej zmiany systemu politycznego. Dokonana wówczas transformacja ustrojowa umożliwiła nie tylko restytucję dawnych nurtów ideowo-politycznych, ale także pełnowymiarową demokratyzację państwa, pobudzając jego obywateli do budowy społeczeństwa zaangażowanego politycznie. Czynnikiem umożliwiającym taką właśnie praktykę były regularnie przeprowadzane wybory, skutkujące częstą zmianą

⁵ T. Wiecech, *Alternacja władzy*, [w:] W. Sokół, M. Żmigrodzki (red.), *Encyklopedia politologii*, t. 1: *pojęcia, teorie i metody*, Warszawa 2016, s. 40–42.

rządów (a także kształtowaniem się władzy lokalnej), u podstaw których legły różnorodne motywy wynikające głównie ze zmieniających się preferencji wyborczych społeczeństwa.

Dokonując zestawienia zmiany władzy w Polsce w latach 1989–2023 można wyodrębnić następujące etapy:

- 1) 1989–1993 – rządy solidarnościowe będące konsekwencją rozmów przy „okrągłym stole”;
- 2) 1993–1997 – powrót do rządów postkomunistycznej lewicy: Sojuszu Lewicy Demokratycznej (SLD), Polskiego Stronnictwa Ludowego (PSL) i Unii Pracy (UP);
- 3) 1997–2000/2001 rządy obozu Polski posierpniowej zdominowane przez Akcję Wyborczą Solidarność i Unię Wolności (w maju 2000 r. partia ta opuściła koalicję);
- 4) 2001–2005 – rządy centrolewicy (koalicja SLD-UP-PSL, którą PSL opuściło 3 marca 2003 r.) i lewicy (SLD-UP od 2 maja 2004 r. do 31 października 2005 r.);
- 5) 2005–2007 – rządy Prawa i Sprawiedliwości w koalicji z Ligą Polskich Rodzin i Samoobroną;
- 6) 2007–2015 – dwukrotne rządy koalicji PO-PSL;
- 7) 2015–2023 – samodzielne rządy obozu Zjednoczonej Prawicy – dalej ZP;
- 8) 2023–do chwili obecnej – powrót opozycji do władzy, a więc rządy centrolewicowe zdominowane przez PO w koalicji z Trzecią Drogą (TD) oraz Nową Lewicą (NL)⁶.

Abyśmy mogli mówić o częstotliwości alternacji władzy należałoby wskazać na szereg aspektów towarzyszących temu procesowi w Polsce. Po pierwsze, zmiana władzy była skutkiem krótkich kadencji rządów funkcjonujących w pierwszych latach Trzeciej Rzeczypospolitej, szczególnie gabinetów Tadeusza Mazowieckiego (12 września 1989 r. – 12 stycznia 1991 r.), Jana Krzysztofa Bieleckiego (12 stycznia 1991 r. – 23 grudnia 1991 r.), Jana Olszewskiego (23 grudnia 1991 r. – 11 lipca 1992 r.) i Hanny Suchockiej (11 lipca 1992 r. – 26 października 1993 r.). Po drugie, alternacja wynikała z braku występowania stabilnych koalicji rządowych (np. wskazany chociażby wcześniej gabinet J. Olszewskiego i H. Suchockiej), co ostatecznie prowadziło do wymiany rządzących, niekiedy także wewnątrz tego samego obozu sprawującego władzę⁷ lub do

⁶ Zagadnienia te podobnie określone zostały w pracach: G. Rydlewski, *Rządy i rządzenie w Polsce 2018–2018: ciągłość i zmiany*, Warszawa 2018; K. Leszczyńska, *Rządy Rzeczypospolitej Polskiej (1989–2005): skład, organizacja i tryb funkcjonowania*, Toruń 2007; W. Jednaka, *Gabinety koalicyjne w III RP*, Wrocław 2004; M. Chmaj (red.), *Rządy koalicyjne w III RP*, Olsztyn 2006.

⁷ Przykładem rotacji rządzących, ze szczególnym naciskiem na wymianę osoby premiera były m.in. rządy SLD-PSL: Waldemara Pawlaka (26 października 1993 r. – 6 marca 1995 r.),

konieczności skrócenia kadencji parlamentu i przeprowadzenia przedterminowych wyborów⁸.

Po trzecie, częstotliwość rotacji władzy wynikała z silnej polaryzacji politycznej, szczególnie po 2005 roku, w której doszło do powstania dwublokowego układu politycznego tworzonego przez Platformę Obywatelską (PO) oraz Prawo i Sprawiedliwość (PiS), a tym samym do ukształtowania się bipolarnej rywalizacji politycznej, której bezpośrednie skutki odczuwane są do dnia dzisiejszego. W praktyce oznaczało to hegemonię wymienionych podmiotów politycznych z jednoczesnym dopuszczeniem – i to nie tylko do władzy, ale także do skutecznej rywalizacji politycznej pomniejszych partii i ugrupowań zdobywających swoje parlamentarne reprezentacje. Stanowią one niejednokrotnie wielobarwne tło do wyraźnie ukształtowanego duopolu PO-PiS, przechylając zwycięstwo na korzyść jednego lub drugiego podmiotu⁹.

Po czwarte, zmiana władzy wynikała z niezadowolenia społecznego. Wśród najczęściej występujących przyczyn tego stanu rzeczy wymienić należy problemy gospodarcze (m.in. wysoki stopień bezrobocia, stagnację gospodarczą, nierówności społeczne, czy rosnące koszty życia); nadużycia władzy oraz korupcję postrzeganą społecznie jako nieuczciwość rządzących; liczne kryzysy o charakterze politycznym i społecznym (n.in. ograniczanie wolności i swobód obywatelskich; katastrofy naturalne, takie jak powodzie, czy epidemiologiczne, np. pandemia COVID-19); brak zaufania lub jego ograniczenie w stosunku do instytucji publicznych podyktowanych niezadowoleniem z funkcjonowania aparatu władzy (np. wymiaru sprawiedliwości), administracji państwowej, czy służb mundurowych (np. policji)¹⁰.

Po piąte, alternacja władzy podyktowana była nie tylko zmieniającymi się oczekiwaniami społecznymi, czy szeroko pojętą ewolucją preferencji wyborczych. Głównymi czynnikami występującymi w ramach wskazanej tu kategorii były m.in. kwestie gospodarcze zdenominowane na początku lat 90. XX wieku, konieczność modernizacji i polepszenia infrastruktury społecznej, czy wzrost znaczenia kwestii socjalnych (polityka prorodzinna), społecznych (prawa kobiet) i ekologicznych (polityka klimatyczna). Na wpływ ewolucji preferencji

Józefa Oleksego (7 marca 1995 r. – 7 lutego 1996 r.) i Włodzimierza Cimoszewicza (7 lutego 1996 r. – 31 października 1997 r.), a także rządy PO, szczególnie po ustąpieniu z urzędu Prezesa Rady Ministrów Donalda Tuska w 2014 roku.

⁸ Przykładem były m.in. rządy Jarosława Kaczyńskiego (14 lipca 2006 r. – 16 listopada 2007 r.).

⁹ Zob. P. Maj, *Uwarunkowania rywalizacji politycznej Platformy Obywatelskiej RP i Prawa i Sprawiedliwości*, «Polityka i Społeczeństwo» 2014, nr 3, s. 32–44.

¹⁰ *Stosunek do rządu w grudniu. Komunikat z badań nr 168/2018*, grudzień 2018. Centrum Badania Opinii Publicznej; *Grudniowy ranking zaufania do polityków i osób publicznych. Komunikat z badań nr 157/2023*. Centrum Badania Opinii Publicznej.

politycznych miały także rosnąca świadomość obywatelska; urbanizacja miast i wsi, a także likwidacja różnic w ramach wspomnianego podziału dychotomicznego, kwestia oddziaływania Kościoła katolickiego i praktyk religijnych Polaków, a także stosunek wobec Unii Europejskiej (euroentuzjaści versus eurosceptycy). Ważnym aspektem było także społeczne zmęczenie poszczególnymi ekipami rządzącymi wyrażonymi licznymi protestami i strajkami, co przyczyniło się ostatecznie do zwiększenia mobilizacji obywatelskiej głównie po stronie partii opozycyjnych¹¹.

Po szóste, aspektem, na który wypada zwrócić uwagę był wpływ czynników o charakterze zewnętrznym, polegający m.in. na wprowadzeniu presji międzynarodowej, czy nałożeniu określonych sankcji gospodarczych. Czynniki te warunkowane były także globalnymi zmianami politycznymi i społecznymi. Jako przykład warto podać chociażby presję Unii Europejskiej związaną z ochroną wartości demokratycznych po 2015 roku związaną z reformą wymiaru sprawiedliwości w Polsce¹².

Przedstawione czynniki stanowiły zatem naturalną konsekwencję transformacji ustrojowej, demokratyzacji systemu politycznego i dojrzewania demokracji, w tym w sposób szczególny kształtowania się sceny politycznej oraz nastrojów społecznych i preferencji wyborczych.

Sytuacja polityczna przez wyborami oraz wyniki wyborów parlamentarnych z 2023 roku

Przed wyborami parlamentarnymi z października 2023 roku sytuacja polityczna w Polsce była napięta, charakteryzowała się głębokimi podziałami politycznymi i społecznymi¹³. Rządząca od 2015 roku większość skupiona w ramach obozu ZP nie tylko dążyła do utrzymania władzy, ale w imię obrony własnych interesów posługiwała się hasłami suwerenności narodowej, bezpieczeństwa i obronności. Wsparciu formacji rządzącej służyć miały

¹¹ *Pewność głosowania elektoratów partyjnych oraz preferencje wyborców niezdecydowanych. Komunikat z badań Nr 73/2023*, czerwiec 2023. Centrum Badania Opinii Publicznej.

¹² Zalecenie Komisji Unii Europejskiej 2016/1374 z dnia 27 lipca 2016 r. w sprawie praworządności w Polsce; Zalecenie Komisji Unii Europejskiej 2017/1520 z dnia 26 lipca 2017 r. w sprawie praworządności w Polsce uzupełniające zalecenia Komisji Unii Europejskiej 2016/1374 i (UE) 2017/146.

¹³ Wybory parlamentarne zostały zarządzane na mocy postanowienia prezydenta A. Dudy z dnia 8 sierpnia 2023 r., dokonały gruntownej zmiany na polskiej scenie politycznej Por. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 sierpnia 2023 r. w sprawie zarządzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2023, poz. 1564).

liczne programy socjalne, takie chociażby jak „800+”, wyprawka szkolna, czy „13 emerytura”. Trzonem organizacyjnym i programowym ZP pozostawało PiS, będące w koalicji z Suwerenną Polską (SP), Partią Republikańską (PR) przy jednoczesnym poparciu udzielonym przez stowarzyszenia OdNowa Rzeczypospolitej Polskiej i Polskie Sprawy. Na listach PiS znaleźli się także kandydaci Kukiz’15¹⁴.

Największym konkurentem politycznym wobec ZP pozostawała Koalicja Obywatelska (KO), której podstawę tworzyła PO, Nowoczesna, Inicjatywa Polska Barbary Nowackiej, partia Zieloni, a także Agrounia. KO jako główna siła opozycyjna koncentrowała się na krytyce działalności rządów PiS, wskazując przede wszystkim na osłabienie praworządności w Polsce, licznych problemach gospodarczych kraju, inflacji, spadku inwestycji zagranicznych, a także na napiętych relacjach Polski z Unią Europejską. Równie ważnym oponentem wobec PiS była Lewica, a więc szeroka koalicja NL, Lewicy Razem, Polskiej Partii Socjalistycznej, Unii Pracy, Socjaldemokracji Polskiej, a także partii Wolność i Równość. W grupie partii opozycyjnych wobec PiS znalazła się również TD, będąca szeroką koalicją PSL i Polski 2050 Szymona Hołowni, wspierana przez Centrum dla Polski, Unię Europejskich Demokratów oraz stowarzyszenie Młoda Polska. Wszystkie te podmioty zapowiadały przywrócenie Polsce normalności, praworządności, demokracji i poszanowaniu praw kobiet. Jednocześnie KO, TD i Lewica jeszcze przed wyborami sygnalizowały społeczeństwu chęć podjęcia współpracy celem skutecznego odsunięcia PiS od władzy¹⁵.

Ostatnim z podmiotów aktywnie prowadzącym działalność w polskim parlamencie była Konfederacja Wolność i Niepodległość (dalej: Konfederacja), którą tworzyły Nowa Nadzieja, Ruch Narodowy, Konfederacja Korony Polskiej, a także Ruch Prawdziwa Europa. Formację tę można określić jako opozycję kooperującą (lub opozycję pozorną) w stosunku do PiS. Z jednej strony formacja ta opowiadała się przeciwko układowi PiS-PO, natomiast z drugiej strony

¹⁴ Warunkiem poparcia przez Kukiz’15 było wprowadzenie do programu PiS naczelných postulatów, takich jak zmiana ordynacji wyborczej na mieszaną, wprowadzenie instytucji sędziów pokoju oraz wprowadzenia dnia referendalnego w połowie kadencji samorządu. Por. [b.a.], *Postulaty Kukiza wpisane do programu PiS! „Pierwszy polityk, który wywiązał się ze swoich zobowiązań, to prezes Kaczyński”*, <https://wpolityce.pl/polityka/661870-postulaty-kukiza-wpisane-do-programu-pis> (7.12.2024).

¹⁵ Było to słynne nawiązanie do tzw. „scenariusza rzeszowskiego”, czyli przedterminowych wyborów na urząd Prezydenta Miasta Rzeszowa, które odbyły się w 2021 r. Wówczas wszystkie partie parlamentarne będące w opozycji do PiS poparły bezpartyjnego kandydata Konrada Fijołka, który z kandydatem PiS, Ewą Leniart zwyciężył w I turze głosowania. Szerzej patrz: D. Szczepański, *Przedterminowe wybory prezydenckie w Rzeszowie w 2021 r.: przyczyny, przebieg oraz konsekwencje polityczne*, [w:] W. Bonusiak, G. Bonusiak (red.), *W 670. rocznicę lokacji miasta Rzeszowa: wybrane zagadnienia z najnowszej historii Miasta Rzeszowa*, Rzeszów 2024, s. 11–47.

wyniki głosowań w Sejmie VIII i IX kadencji wskazywały na przynajmniej częściowe popieranie przez Konfederację rządzących.

Głównymi kwestiami poruszonymi w trakcie kampanii wyborczej były wysokie ceny energii i rosnące koszty życia Polaków, konieczność naprawy relacji z Brukselą (głównie dotyczące praworządności i odblokowania funduszu z Krajowego Planu Odbudowy), niezależność sądownictwa, kwestia wsparcia dla Ukrainy w obliczu wojny tego państwa z Federacją Rosyjską, poprawa relacji Polski z NATO. Silna polaryzacja pomiędzy rządzącymi a szeroko rozumianą opozycją skutkowała emocjonalną i intensywną kampanią wyborczą, w której dominowały wzajemne oskarżenia i deprecjonowanie przeciwników. Zarówno partia rządząca jak i opozycja skutecznie przyczynili się do wysokiej mobilizacji swoich wyborców.

Odnosząc się do rozważań przedstawionych w tytule niniejszego artykułu, warto zaznaczyć, iż rok 2023 zapisał się na kartach najnowszej historii politycznej Polski w sposób szczególny¹⁶. Po pierwsze, w październiku 2023 roku po raz dziesiąty odbyły się w pełni demokratyczne wybory parlamentarne, w których głosujący obywatele wybrali swoich przedstawicieli do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, a więc do najważniejszych organów przedstawicielskich w państwie prawa, będących jednocześnie zasadniczymi organami władzy ustawodawczej¹⁷.

Po drugie, we wspomnianej elekcji odnotowano najwyższą frekwencję wyborczą spośród wszystkich rodzajów wyborów przeprowadzonych w Polsce, wynoszącą 74,38% głosów¹⁸. Wynikało to z olbrzymiej niechęci społecznej wobec obozu ZP odpowiedzialnego nie tylko za proces rozmontowywania demokracji, wprowadzenie dominacji, centralnego ośrodka władzy wykonawczej, wykorzystywanie prokuratury oraz służb specjalnych do walki konkurencją polityczną, głównie w postaci opozycji, wprowadzenie szkodliwego sporu o legitymację oraz pozycję ustrojową sądownictwa konstytucyjnego w Polsce, łamanie praw człowieka, ale także pogorszenia pozycji Polski na arenie

¹⁶ *Wydarzenie roku 2023 w Polsce i na świecie. Komunikat z badań nr 13/2024*, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2024/K_013_24.PDF (25.10.2024).

¹⁷ R. Głajcar, *Demokratyczny reżim polityczny...*, s. 77 i n.

¹⁸ Wynik najbardziej zbliżony do frekwencji wyborczej z wyborów parlamentarnych w 2023 roku odnotowano w trakcie II tury wyborów prezydenckich w 1995 r. (68,23%) oraz identycznie w 2020 r. (68,18%). Jeśli chodzi o wybory parlamentarne to druga w kolejności największa frekwencja wyborcza wystąpiła podczas historycznych wyborów do Sejmu kontraktowego w 1989 r. w I turze głosowania (62,70%), a następnie w trakcie I tury głosowania w wyborach parlamentarnych z 2020 r. (61,74%). Por. *Frekwencja w wyborach do Sejmu w 2023 r.*, <https://sejmsenat2023.pkw.gov.pl/sejmsenat2023/pl/frekwencja/Koniec/pl?elections=sejm> (26.10.2024).

międzynarodowej i oddalenia jej od Europy¹⁹. Z punktu widzenia obywateli, tak wysoki odsetek zaangażowania w sam akt głosowania oznaczał, iż były to wybory powszechne, dlatego iż, jak trafnie wskazał publicysta Jerzy Baczyński, dotyczyły one wszystkiego. Jego zdaniem „trzecia kadencja PiS oznaczałaby koniec polskiego eksperymentu z demokracją”²⁰.

Po trzecie, PiS pomimo zdobycia 35,38% głosów w wyborach parlamentarnych, wprowadziło 194 reprezentantów do Sejmu oraz odniesienia po raz trzeci zwycięstwa z rządu, nie zdobyło większości mandatów wystarczających do samodzielnego objęcia władzy, jak miało to miejsce w 2015 oraz w 2019 r. Nawet próby pozyskania przez PiS Konfederacji z jej 18 mandatami nie pozwoliłyby na stworzenie stabilnej większości. Ta zdecydowanie należała do KO (157 mandatów), TD (65 mandatów) i NL (26 mandatów), które łącznie dysponowały 248 mandatami. Dane te zestawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Wyniki wyborów parlamentarnych w Polsce z 15 października 2023 r.

Komitet wyborczy	Sejm Rzeczypospolitej Polskiej			Senat Rzeczypospolitej Polskiej		
	Liczba głosów	Liczba w %	Liczba mandatów	Liczba głosów	Liczba w %	Liczba mandatów
KWW Prawo i Sprawiedliwość	7 640 854	35,38	194	7 449 875	34,81	34
KWW Koalicja Obywatelska	6 629 402	30,70	157	6 187 295	28,91	41
KWW Trzecia Droga	3 110 670	14,40	65	2 642 360	11,50	11
Nowa Lewica	1 859 018	8,61	26	1 131 639	5,29	9
Konfederacja Wolność i Niepodległość	1 547 364	7,16	18	1 443 836	6,75	-
Pozostałe komitety w wyborach do Senatu:				526 955	2,46	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

W porównaniu z poprzednimi wyborami parlamentarnymi z 13 października 2019 roku PiS straciło aż 41 mandatów, a tym samym zagłosowało na tą partię 411 081 mniej wyborców niż w 2019 roku. Spadek poparcia odnotowała także Lewica, w poprzedniej kadencji Sejmu reprezentowana przez SLD, która

¹⁹ A. Hall, *Zła zmiana*, Sopot 2016, s. 72–92; K.M. Ujazdowski, *Instytucje i ich wrogowie*, Sopot 2022, s. 11.

²⁰ J. Baczyński, *PrzyPiSy czyli krótka historia 8 długich lat*, Warszawa 2023, s. 279.

w 2019 roku wprowadziła 49 przedstawicieli. Zdecydowanymi beneficjentami wyborów z 2023 roku byli: KO (która w porównaniu z wyborami z 2019 r. zwiększyła liczbę posłów o 24), a także PSL (które wraz z Polską 2050 wprowadzili 65 posłów)²¹. Nieznaczny wzrost odnotowała także Konfederacja, która w porównaniu z wyborami z 2019 r. zyskała dodatkowo 7 parlamentarzystów.

Preludium kształtowania się opozycji politycznej w Sejmie X kadencji oraz udział Prezydenta RP w kreowaniu nowego rządu

Od momentu ogłoszenia wyniku wyborów występowała duża doza niepewności związana z doprecyzowaniem wyraźnego podziału na rządzących i opozycję, gdyż zarówno ZP z PiS na czele, jak i dotychczasowa opozycja parlamentarna tworzona przez KO, TD i NL posiadały aspirację objęcia władzy, PiS ze względu na liczbę zdobytych głosów, natomiast KO, TD, NL – ze względu na przewagę w liczbie posiadanych mandatów. W układzie tym niepewna pozostawała też sytuacja Konfederacji posiadającej 18 reprezentantów oraz publicznie deklarującej niechęć zawiązania jakiegokolwiek sojuszu powyborczego wobec każdego podmiotu wchodzącego w skład nowo wybranego Sejmu²².

Ze względu na sondażowe wyniki ogłoszone w wieczór wyborczy, niemal natychmiast wytworzył się pewien obraz polityczny dotyczący ukształtowania się Sejmu X kadencji, w szczególności relacji rządzący–opozycja. Oprócz J. Kaczyńskiego odnieśli się do nich także politycy pozostałych ugrupowań politycznych, a ich wypowiedzi można było uznać za zapowiedź nadchodzących politycznych zmian.

Prezes PiS J. Kaczyński oceniając wynik swojej partii, której sondaże dawały 200 mandatów, a więc brak samodzielnej większości w Sejmie²³ ocenił, że był to niewątpliwie sukces, gdyż jego formacja polityczna czwarty raz w swojej historii zwyciężyła w wyborach parlamentarnych²⁴. Dla J. Kaczyńskiego ważne było

²¹ W 2019 roku PSL posiadało tylko 30 mandatów poselskich, natomiast w 2023 roku ten stan powiększono o 2 mandaty. Koalicjant PSL, czyli Polska 2050 wprowadziła 32 posłów.

²² [b.a.], *Rozmowy opozycji z Konfederacją po wyborach? „W polityce nigdy nie mów nigdy”*, <https://www.pap.pl/aktualnosci/rozmowy-opozycji-z-konfederacja-po-wyborach-w-polityce-nigdy-nie-mow-nigdy> (29.10.2024).

²³ D. Skrzypiński, *Sondażowe wyniki wyborów. Podział mandatów w Sejmie* [EXIT POLL], https://www.polsatnews.pl/wideo/wyniki-wyborow-parlamentarnych-2023-sondaz-exit-poll_6828172/ (30.10.2024).

²⁴ [b.a.], *Jarosław Kaczyński, Czy będziemy rządzić? Jeszcze nie wiemy. Musimy mieć nadzieję*, <https://tvn24.pl/wybory-parlamentarne-2023/wybory-2023-sondaz-exit>

pytanie o to, czy taki wynik wyborów umożliwi jego ugrupowaniu sprawowanie władzy przez kolejną kadencję i niejako odpowiadając na nie stwierdził: „(...) tego jeszcze w tej chwili nie wiemy. Ale musimy mieć nadzieję (...)”²⁵. Z kolei premier M. Morawiecki zapewniając o podjęciu próby zbudowania większości sejmowej przekazał, iż jego formacja była w stanie podjąć rozmowy z każdym innym sejmowym ugrupowaniem²⁶.

Nieuzyskanie przez PiS wymaganej większości sejmowej stanowiło więc nowe możliwości polityczne dla ugrupowań opozycyjnych. Współprzewodniczący NL Włodzimierz Czarzasty podczas „Marszu Miliona Serc”, który odbył się 1 października 2023 roku, zapowiedział, że po wyborach parlamentarnych ówczesne partie opozycyjne tzn. KO, TD oraz Lewica miały stworzyć wspólny rząd²⁷. Potwierdziły to sondażowe wyniki wyborów 15 października, gdyż na ich podstawie powyższe formacje polityczne otrzymały łącznie 248 mandatów, a więc uzyskały większość sejmową²⁸.

Lider KO D. Tusk, podczas wieczoru wyborczego stwierdził, że jeszcze nigdy w życiu nie cieszył się tak z drugiego miejsca (według sondaży KO otrzymała 163 mandaty)²⁹. Wynik wyborczy, jaki uzyskało PiS, oznaczał dla D. Tuska „koniec tego złego czasu” oraz „koniec rządów PiS-u”³⁰. Jak dodał lider KO w wyniku wyborów 15 października partia J. Kaczyńskiego została odsunięta od władzy, a wygrała Polska i demokracja³¹.

Dla polityków TD tj. Szymona Hołowni oraz Władysława Kosiniak-Kamysza rezultat uzyskany przez ich koalicję (według sondaży 55 mandatów)³² oznaczał, że TD miała być kotwicą demokracji, co podkreślił Sz. Hołownia. Lider Polski 2050 odnosząc się do politycznej przyszłości stwierdził, że „z politykami PiS-u rozliczymy się, ale wyborcy PiS-u poczną się tu jak w domu, bo to będzie

poll-jaroslaw-kaczynski-komentuje-nie-wiemy-czy-bedziemy-rzadzic-musimy-miec-nadzieje-st7392722 (30.10.2024).

²⁵ Tamże.

²⁶ M. Stępień, *Mateusz Morawiecki: Z każdym jesteśmy w stanie rozmawiać*, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2023-10-15/mateusz-morawiecki-z-kazdym-jestesmy-w-stanie-rozmawiac/> (30.10.2024).

²⁷ [b.a.], *Włodzimierz Czarzasty: Po wyborach opozycja stworzy wspólny rząd*, <https://wydarzenia.interia.pl/wybory/parlamentarne/news-wlodzimierz-czarzasty-po-wyborach-opozycja-stworzy-wspolny-r,nld,7060892> (30.10.2024).

²⁸ D. Skrzypiński, *Sondażowe wyniki wyborów...*

²⁹ Tamże.

³⁰ [b.a.], *Donald Tusk o wynikach sondażu exit poll: wygrała Polska, wygrała demokracja, odsunęliśmy ich od władzy*, <https://tvn24.pl/wybory-parlamentarne-2023/wybory-20-23-donald-tusk-komentuje-sondazowe-wyniki-exit-poll-wygrala-polska-odsunelismy-ich-od-wladzy-st7392596> (30.10.2024).

³¹ Tamże.

³² D. Skrzypiński, *Sondażowe wyniki wyborów...*

dom wszystkich, bo to będzie dom, w którym wreszcie będzie pojednanie”³³. Natomiast w ocenie lidera PSL, poprzez wybory 15 października w Polsce nastąpiła zmiana, która nie byłaby możliwa bez TD. Polityk PSL zapewnił także o wzięciu odpowiedzialności za losy państwa i zapowiedział odbudowę wspólnoty. Stwierdził także: „uczynimy Polskę najsilniejszym państwem w Europie. Ściągniemy środki z Unii Europejskiej, zbudujemy siłę polskiej gospodarki”³⁴.

Wynik Lewicy (według sondaży 30 mandatów)³⁵ był zapowiedzą powrotu środowisk lewicowych do rządu po 18 latach, co zaznaczył współprzewodniczący NL, W. Czarzasty. Podkreślił również, że postulaty Lewicy miały być wprowadzane w życie, gdyż bez niej, ale także TD i KO, nie można było utworzyć rządu³⁶. Z kolei Robert Biedroń, drugi współprzewodniczący NL, podczas wieczoru wyborczego przekazał swoim wyborcom dwie wiadomości. Pierwszą, iż „15 października skończył się PiS”, a drugą, że „od 15 października Polska wraca do Europy”³⁷. W szczególności w pierwszym przekazie i w sposobie jego sformułowania można analogicznie odnieść się do wypowiedzi Joanny Szczepkowskiej, która w dniu 28 października 1989 r. w Dzienniku Telewizyjnym oznajmiła „Proszę Państwa, 4 czerwca 1989 roku skończył się w Polsce komunizm”³⁸. Z kolei Adrian Zandberg (Lewica Razem) podkreślił, że nie można było ponownie popełnić tych samych błędów, w wyniku których PiS przejęło władzę, a Lewica według A. Zandberga miała realizować zadania i programy związane ze skróceniem czasu pracy, podwyżkami w budżetówce czy budową nowych mieszkań³⁹.

Dwa dni po wyborach, tj. 17 października 2023 roku, Państwowa Komisja Wyborcza (PKW) podała oficjalne wyniki wyborów, według których wybory wygrało PiS uzyskując 194 mandaty, a następnie ogłoszono wyniki pozostałych komitetów (zob. tabela 1)⁴⁰. Lider KO, D. Tusk postanowił zwrócić się z apelem do prezydenta Dudy „ludzie czekają na pierwsze decyzje, które będą konsekwencją tych wyborów, także prosilibym pana prezydenta o ener-

³³ A. Cieślík, *Wyniki wyborów parlamentarnych 2023. Trzecia Droga: Będziemy kotwicą demokracji*, https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2023-10-15/wyniki-wyborow-parlamentarnych-2023-trzecia-droga/?ref=aside_najnowsze (31.10.2024).

³⁴ Tamże.

³⁵ D. Skrzypiński, *Sondażowe wyniki wyborów...*

³⁶ [b.a.], *Włodzimierz Czarzasty: Lewica wraca do współrządzenia*, <https://tvn24.pl/wybory-parlamentarne-2023/wybory-parlamentarne-2023-wlodzimierz-czarzasty-komentuje-wyniki-exit-poll-st7392784> (31.10.2024).

³⁷ Tamże.

³⁸ M. Przeperski, *4 czerwca. Wtedy zaczęła się historia nowej Polski*, <https://www.rp.pl/plus-minus/art38556611-4-czerwca-wtedy-zaczela-sie-historia-nowej-polski> (31.10.2024).

³⁹ [b.a.], *Włodzimierz Czarzasty: Lewica wraca...*

⁴⁰ Strona internetowa Państwowej Komisji Wyborczej, *Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej*, <https://sejmsenat2023.pkw.gov.pl/sejmsenat2023/> (31.10.2024).

giczne i szybkie decyzje (...)”⁴¹. Apel ten był także zapewnieniem, że partie demokratyczne pozostające ze sobą w stałym kontakcie były gotowe, aby „przejąć odpowiedzialność za rządy w kraju w każdej chwili”⁴². Z kolei 19 października 2023 r. zebrał się Zarząd Krajowy PO, a szef klubu KO Borys Budka poinformował, że kandydatem PO na premiera został przewodniczący partii D. Tusk. Zarząd upoważnił także D. Tuska do prowadzenia rozmów koalicyjnych z TD oraz Lewicą⁴³.

Słowa D. Tuska skierowane do prezydenta wywołały polityczne dyskusje dotyczące terminu powołania nowego rządu. Zapytany o to Szef Gabinetu Prezydenta RP Paweł Szrot oznajmił, że „prezydent ma na to czas”, gdyż kadencja Sejmu RP IX kadencji upływała 14 listopada 2023 r., a prezydent nie powinien podejmować decyzji z „przesadnym pośpiechem”⁴⁴. Szef Gabinetu Prezydenta RP zapewnił jednak o dotrzymaniu przez prezydenta A. Dudę wszystkich konstytucyjnych procedur związanych z powołaniem nowej Rady Ministrów. Z kolei poseł PiS Anna Milczanowska na antenie Polskiego Radia 24 poinformowała, że jej partia prowadziła rozmowy, których celem miało być stworzenie większości koalicyjnej⁴⁵. Propozycję objęcia funkcji Prezesa Rady Ministrów miał otrzymać od PiS lider ludowców W. Kosiniak-Kamysz, jednak politycy PSL wykluczyli taką koalicję, co potwierdziły słowa posła PSL Marka Sawickiego (Marszałek Senior Sejmu X kadencji), który wyraźnie stwierdził, że nie było możliwości, aby powstała koalicja PiS-PSL⁴⁶.

W dniach 24–25 października 2023 roku prezydent A. Duda zaprosił do Pałacu Prezydenckiego przedstawicieli komitetów wyborczych, które weszły

⁴¹ A. Kowarzyk, W. Nicałek, *Donald Tusk: apeluje do prezydenta o szybkie decyzje. Jesteśmy gotowi przejąć odpowiedzialność za rządy w kraju*, <https://www.pap.pl/aktualnosci/donald-tusk-apeluje-do-prezydenta-o-szybkie-decyzje-jestesmy-gotowi-przejac> (31.10.2024).

⁴² Tamże.

⁴³ D. Kania, *Donald Tusk kandydatem PO na premiera. Wiadomo, kiedy wizyta w Brukseli*, <https://www.pap.pl/aktualnosci/donald-tusk-kandydatem-po-na-premiera-wiadomo-kiedy-wizyta-w-brukseli> (3.11.2024).

⁴⁴ A. Nartowska, A. Kowarzyk, *„Prezydent ma na to czas”. Polska poczeka na kandydata na premiera?*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Prezydent-ma-na-to-czas-Polska-poczeka-na-kandydata-na-premiera-8631140.html> (3.11.2024).

⁴⁵ Rozmowa Adriana Klarenbacha z poseł PiS Anną Milczanowską, *Donald Tusk apeluje do prezydenta. Poseł PiS: kwestię wyłonienia nowego rządu szczegółowo reguluje konstytucja*, <https://polskieradio24.pl/artykul/3262848,donald-tusk-apeluje-do-prezydenta-posel-pis-kwestie-wylonienia-nowego-rzadu-szczegolowo-reguluje-konstytucja> (3.11.2024).

⁴⁶ [b.a.], *Marek Sawicki: Nie ma szans na koalicję Polskiego Stronnictwa Ludowego z Prawem i Sprawiedliwością*, <https://siedlce.podlasie24.pl/region/marek-sawicki-nie-ma-szans-na-koalicje-polskiego-stronnictwa-ludowego-z-prawem-i-sprawiedliwoscia-20231016091904> (3.11.2024).

do Sejmu X kadencji⁴⁷. Według zapowiedzi prezydenta Dudy tematy poruszone podczas powyższych konsultacji miały dotyczyć inwestycji, gospodarki, energetyki, obronności, a także ewentualnych kandydatów na premiera⁴⁸.

We wtorek (24 października) prezydent spotkał się z przedstawicielami KW PiS oraz KKW KO. Z ramienia ówczesnej partii rządzącej, czyli PiS udział w prezydenckich konsultacjach wzięli: Premier M. Morawiecki, Wicemarszałek Sejmu Ryszard Terlecki oraz rzecznik prasowy PiS Rafał Bochenek. Przedstawicielami KO byli natomiast: D. Tusk (PO), Marcin Kierwiński (PO), Adam Szłapka (.Nowoczesna), Barbara Nowacka (Inicjatywa Polska) oraz Urszula Zielińska (Partia Zieloni)⁴⁹. Prezydent A. Duda pogratulował PiS wygrania wyborów parlamentarnych, a KO uzyskania dobrego wyniku wyborczego. Po spotkaniu Szef Kancelarii Prezydenta RP Grażyna Ignaczak-Bandych przekazała, iż „oba ugrupowania przedstawiły swoich kandydatów na premiera i zadeklarowały wolę utworzenia rządu”⁵⁰.

Z kolei w środę (25 października) prezydent spotkał się z przedstawicielami KKW TD, tj. z Sz. Hołownią (Polska 2050) oraz W. Kosiniak-Kamyszem (PSL), a następnie odbyło się spotkanie z reprezentantami KW NL. W spotkaniu udział wzięli: R. Biedroń (NL), W. Czarzasty (NL), Magdalena Biejat (Lewica Razem), A. Zandberg (Lewica Razem), Waldemar Witkowski (Unia Pracy) oraz Wojciech Konieczny (Polska Partia Socjalistyczna)⁵¹. Ostatnim komitetem wyborczym, z którym spotkał się prezydent Duda, był KW Konfederacja, a jego przedstawicielami byli: Krzysztof Bosak, Sławomir Mentzen, Grzegorz Braun, Włodzimierz Skalik oraz Przemysław Wipler⁵².

Szef Kancelarii Prezydenta RP G. Ignaczak-Bandych podsumowując prezydenckie konsultacje w Pałacu Prezydenckim stwierdziła, że odbyły się one w dobrej atmosferze. Jak przekazała minister Ignaczak-Bandych prezydent Duda zapewnił o otwartości na dialog oraz współpracy w kwestiach najistotniejszych dla państwa, uwzględniając jednocześnie swoje wyborcze zobowiązania⁵³.

Wszelkie wątpliwości dotyczącego tego, kto miał otrzymać od prezydenta Dudy misję stworzenia nowego rządu, rozwiąło orędzie A. Dudy z dnia 6 listo-

⁴⁷ Strona internetowa Kancelarii Prezydenta RP, *Komunikat ws. konsultacji z komitetami wyborczymi*, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/komunikat-ws-konsultacji-z-komitetami-wyborczymi,76382> (3.11.2024).

⁴⁸ [b.a.], *Ruszają konsultacje u prezydenta. Oto Andrzej Duda zapyta polityków. „Będzie wchodził w dyskusję”*, <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/ruszaja-konsultacje-u-prezydenta-o-to-andrzej-duda-zapyta-politykow/57q11y4> (3.11.2024).

⁴⁹ Strona internetowa Kancelarii Prezydenta RP, *Konsultacje z komitetami wyborczymi*, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/rozpoczely-sie-konsultacje-z-komitetami-wyborczymi,76543> (3.11.2024).

⁵⁰ Tamże.

⁵¹ Tamże.

⁵² Tamże.

⁵³ Tamże.

pada 2023 r. Prezydent zaznaczył w nim, że żaden z komitetów wyborczych nie zdobył większości potrzebnej do samodzielnego rządzenia, ale podczas odbywających się konsultacji komitety te wyraziły przekonanie, że w Sejmie X kadencji zgromadzą potrzebną większość do utworzenia rządu⁵⁴.

W powyższym orędziu prezydent Duda przekazał, że m.in. po przeprowadzonych konsultacjach oraz w myśl praktyki obowiązującej od czasu uchwalenia obowiązującej Konstytucji RP zdecydował powierzyć misję tworzenia rządu premierowi M. Morawieckiemu. Podejmując taką decyzję prezydent zdecydował „o kontynuowaniu dobrej tradycji parlamentarnej, zgodnie z którą to zwycięskie ugrupowanie jako pierwsze otrzymuje szansę utworzenia rządu”⁵⁵.

„Krótkoterminowa opozycja”

W wyniku decyzji prezydenta A. Dudy i desygnowania 13 listopada 2023 roku na Prezesa Rady Ministrów M. Morawieckiego⁵⁶, PiS utrzymało status partii rządzącej. „Koalicja 15 października” tzn. KO, TD oraz NL znalazły się w opozycji⁵⁷.

Wydarzeniem politycznym, które poprzedziło desygnowanie M. Morawieckiego na premiera było oficjalne połączenie sił opozycyjnych, co 10 listopada 2023 r. potwierdziła podpisana przez D. Tuska, Sz. Hołownię, W. Kosiniaka-Kamysza, W. Czarastego oraz R. Biedronia umowa koalicyjna. Na jej podstawie premierem miał zostać D. Tusk, a W. Kosiniak-Kamysz pierwszym wicepremierem⁵⁸. Był to zatem jasny sygnał dla polityków PiS, iż obecny układ sił politycznych stanowił tylko okres przejściowy.

W ocenie kandydata „koalicji 15 października” na premiera umowa koalicyjna stanowiła „zbiór drogowskazów do współpracy po otrzymaniu od prezydenta możliwości tworzenia rządu”⁵⁹. Zupełnie inną ocenę tego wydarzenia i dokumentu miał ówczesny premier M. Morawiecki, dla którego podpisanie powyższej umowy oznaczało, że „Platforma rozstawia pozostałych po kątach.

⁵⁴ Strona internetowa Kancelarii Prezydenta RP, *Orędzie Prezydenta RP*, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/oredzie-prezydenta-rp,76872> (3.11.2024).

⁵⁵ Tamże.

⁵⁶ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 listopada 2023 r. o desygnowaniu Prezesa Rady Ministrów (M.P. 2023, poz. 1222).

⁵⁷ [b.a.], *Koniec premiera Mateusza Morawieckiego. Rząd nie uzyskał wotum zaufania*, <https://www.rp.pl/polityka/art39548531-koniec-premiera-mateusza-morawieckiego-rzad-nie-uzyskal-wotum-zaufania> (4.11.2024).

⁵⁸ A. Dudek, *Historia Polityczna Polski 1989–2023*, Warszawa 2023, s. 739.

⁵⁹ P. Sikora, *Umowa koalicyjna podpisana. Co zawiera dokument?*, <https://www.gazeta-prawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/9346963,umowa-koalicyjna-podpisana-co-zawiera-dokument.html> (4.11.2024).

To nie jest zapowiedź koalicji równoprawnych partnerów, którzy mają wizję i wiedzą, jak odpowiedzieć na wyzwania stojące przed Polską⁶⁰.

Polityczne zjednoczenie opozycji potwierdziło pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu i Senatu, które na podstawie postanowienia prezydenta A. Dudy zostało zwołane na 13 listopada 2023 roku⁶¹. Znaczenie „koalicji 15 października” w Sejmie X kadencji, która formalnie posiadała większość sejmową, usankcjonowało wybranie – w myśl poczynionych ustaleń – na marszałka Sejmu lidera Polski 2050, czyli Szymona Hołowni, a na marszałka Senatu polityka PO Małgorzaty Kidawy-Błońskiej⁶². Za zapowiedź nadchodzących politycznych zmian można było uznać zastosowanie mechanizmu parlamentarnego, w których nowa większość nie wybrała Elżbiety Witek na wicemarszałka Sejmu, a Marka Pęka na wicemarszałka Senatu⁶³. Kandydaturę E. Witek oprócz posłów PiS poparła także część posłów Konfederacji⁶⁴, natomiast za M. Pękiem zgłoszowali tylko senatorowie PiS⁶⁵.

Premier M. Morawiecki, mimo oficjalnego zjednoczenia się „koalicji 15 października”, przekonywał o prowadzeniu rozmów z przedstawicielami pozostałych ugrupowań w parlamencie, których celem było zbudowanie większości sejmowej. Potwierdził to rzecznik PiS R. Bochenek, który przekazał, iż premier Morawiecki twierdził, iż „ma sygnały ze strony środowiska PSL, jakoby pojedynczy posłowie byli zainteresowani współpracą z PiS”⁶⁶, a sam rzecznik partii nie miał powodów, aby nie wierzyć słowom M. Morawieckiego⁶⁷. Posłowie opozycyjni w jednoznaczny sposób ocenili jednak zabiegi polityczne premiera Morawieckiego, co zostało przedstawione w tabeli 2.

⁶⁰ [b.a.], *Premier Morawiecki drwi z umowy koalicyjnej. Ekonomista pyta go o procedurę nadmiernego deficytu*, <https://www.money.pl/gospodarka/premier-morawiecki-drwi-z-umowy-koalicyjnej-ekonomista-pyta-go-o-procedure-nadmiernego-deficytu-6961730504096448a.html> (4.11.2024).

⁶¹ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 listopada 2023 r. w sprawie zwołania pierwszego posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. 2023, poz. 1208); Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 listopada 2023 r. w sprawie zwołania pierwszego posiedzenia Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. 2023, poz. 1209).

⁶² A. Dudek, *Historia Polityczna Polski...*, s. 739–740.

⁶³ Tamże.

⁶⁴ Strona internetowa Sejmu RP, *Głosowanie nad kandydaturą Posła Elżbiety Witek na stanowisko Wicemarszałka Sejmu*, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/agent.xsp?symbol=glosowania&NrKadencji=10&NrPosiedzenia=1&NrGlosowania=7> (4.11.2024).

⁶⁵ Strona internetowa Senatu RP, *Wybór Wicemarszałków Senatu. Senator Marek Pęk*, <https://www.senat.gov.pl/sklad/senatorowie/szczegoly-glosowania,523,4,11.html> (4.11.2024).

⁶⁶ A. Zalewska, M. Szepietowska, A. Sapeta, „Wolałbym iść do więzienia niż do koalicji z nimi”. *Sprawdziliśmy, z kim rozmawiał Morawiecki. Niektóre odpowiedzi zaskakują*, <https://tvn24.pl/polska/rzad-mateusza-morawieckiego-z-ktorymi-poslami-opozycji-rozmawial-zapytalismy-wszystkich-st7456392> (4.11.2024).

⁶⁷ Tamże.

Tabela 2. Wybrane wypowiedzi posłów opozycji dotyczące ewentualnych propozycji wejścia z PiS w koalicję w Sejmie X kadencji

Imię i nazwisko	Przynależność polityczna	Wypowiedź
Alicja Łepkowska-Gołaś	Koalicja Obywatelska	„Nie ma takiej ceny, za którą usiadłabym do rozmów z nimi”.
Piotr Kandyba		„Oni wiedzą, że nie ma ceny! Więc nawet nie próbowali”.
Piotr Lachowicz		„Nikt nie dzwonił, Morawiecki rozmawia chyba tylko z kosmitami”.
Tomasz Szymański		„Cisza. I niech tak zostanie”.
Małgorzata Gromadzka		„Jestem trwała w uczuciach, więc chyba wiedzą, że ze mną nie mają o czym rozmawiać”.
Wojciech Saługa		„Nie. ZERO. I nie słyszałem też niczego od innych”.
Henryk Szopiński		„Gdyby ktokolwiek się odezwał, natychmiast powiadomiłbym media”.
Krzysztof Gadowski		„Kolejne czary-mary pana premiera. Myślę, że jest w wielkim zakłopotaniu, bo jeszcze niedawno mówił, że będzie miał większość”.
Marek Gzik		„Kiedyś próbowali ze mną i im się nie udało. Przynajmniej odrobili lekcje z przeszłości, z czasów w samorządzie, wtedy usłyszeli „nie” i dziś byłoby tak samo”.
Bartosz Romowicz	Polska 2050	„Myślę, że jestem ostatnią osobą, do której ktoś z PiS-u by zadzwonił”.
Aleksandra Leo		„Nikt z PiS-u się do mnie nie odzywał i to w jakiegokolwiek sprawie”.
Krzysztof Hetman	Polskie Stronnictwo Ludowe	„Nawet kot prezesa do mnie nie dzwonił”.
Agnieszka Kłopotek		„Nie było żadnego kontaktu”.
Ireneusz Raś		„Znamy się z nimi jak tyse konie. Od kilku lat wiedzą, że nie mają z czym do mnie uderzać. Spodziewam się raczej, że zaraz to od nich ktoś do nas przejdzie, żeby nie firmować tego, co dzieje się w PiS”.
Stefan Krajewski		„Nie było kontaktu, poza tym ja nie uczestniczę w syzyfowych pracach”.
Magdalena Sroka		„Wiedzą doskonale, że nie mają ze mną o czym rozmawiać”.
Joanna Scheuring-Wielgus	Lewica	„To jest granie na czas, żadnych rozmów nie było i nie będzie”.
Tomasz Trela		„To jest polityczny cyrk. Nie znam nikogo, a przecież rozmawiamy między sobą, żeby choćby była próba sondowania kogokolwiek”.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Zalewska, M. Szepietowska, A. Sapeta, „Wolałbym iść do więzienia niż do koalicji z nimi”. Sprawdziliśmy, z kim rozmawiał Morawiecki. Niektóre odpowiedzi zaskakują, <https://tvn24.pl/polska/rzad-mateusza-morawieckiego-z-ktorymi-poslami-opozycji-rozmawial-zapytalismy-wszystkich-st7456392> (4.11.2024).

Powyższe wypowiedzi polityków bardzo dobrze ilustrowały nastroje, jakie panowały wówczas w obozie „koalicji 15 października”. Premier Morawiecki, próbując przekonać opozycję do poparcia swojego rządu, postanowił ogłosić „dekalog polskich spraw”, zawierający rządowe postulaty programowe. Spotkało się to z negatywną oceną, o czym świadczyła wypowiedź Michała Kobosko, wiceprzewodniczącego Polski 2050, który stwierdził, że propozycja złożona przez premiera Morawieckiego nie pasowała do miesiąca listopada tylko do kwietniowego święta Prima Aprilis⁶⁸. Niechęć do rozmów z PiS i z M. Morawieckim potwierdziła również dezaprobata wyrażona przez liderów opozycji dotycząca zaproszenia premiera Morawieckiego na spotkanie do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, którego celem miało być zbudowanie Koalicji Polskich Spraw⁶⁹.

27 listopada 2023 r. prezydent A. Duda⁷⁰ powołał M. Morawieckiego na Prezesa Rady Ministrów oraz pozostałych członków Rady Ministrów⁷¹. Podczas tej uroczystości prezydent podkreślił, że „to czas wielkich wyzwań i powinny one być podjęte przez ludzi energicznych, mających umiejętności i doświadczenie”⁷². Prezydent zwrócił także uwagę, że był to rząd, w którym było wiele kobiet, co było budujące dla samego prezydenta oraz, że pod względem wieku była to wyjątkowo „młoda” Rada Ministrów, gdyż dominowali w niej głównie 30- i 40-latkowie⁷³. Zupełnie inną ocenę decyzji prezydenta Dudy przedstawił rzecznik PSL Miłosz Motyka, który nową Radę Ministrów określił jako „rząd chwilówkowy”, „rząd dwutygodniowy” czy „rząd fejkowy”⁷⁴.

⁶⁸ [b.a.], *Morawiecki ogłasza „dekalog polskich spraw”*, „Przywłaszczył sobie pomysły opozycji”, <https://www.money.pl/gospodarka/morawiecki-oglasza-dekalog-polskich-spraw-przywlaszczyl-sobie-pomysly-opozycji-6964172257409792a.html> (6.11.2024).

⁶⁹ [b.a.], *Premier Morawiecki zaprasza, opozycja lekceważy*, „Nie ma o czym rozmawiać”; „Jesteśmy umówieni z Tuskiem”, <https://wpolityce.pl/polityka/671712-opozycja-zlekcewazyla-zaproszenie-premiera-morawieckiego> (6.11.2024).

⁷⁰ Art. 154 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, Nr 78, poz. 483 ze zm.) [dalej: Konstytucja RP] „Prezydent Rzeczypospolitej desygnuje Prezesa Rady Ministrów, który proponuje skład Rady Ministrów. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje Prezesa Rady Ministrów wraz z pozostałymi członkami Rady Ministrów w ciągu 14 dni od dnia pierwszego posiedzenia Sejmu lub przyjęcia dymisji poprzedniej Rady Ministrów i odbiera przysięgę od członków nowo powołanej Rady Ministrów”.

⁷¹ Strona internetowa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, *Nowy Rząd Premiera Mateusza Morawieckiego*, <https://www.gov.pl/web/premier/nowy-rzad-premiera-mateusza-morawieckiego> (6.11.2024).

⁷² Strona internetowa Kancelarii Prezydenta RP, *Uroczystość powołania przez Prezydenta RP nowego rządu*, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/nominacje/uroczystosc-powolania-przez-prezydenta-rp-nowego-rzadu,77895> (6.11.2024).

⁷³ Tamże.

⁷⁴ [b.a.], *Posel PiS mówi, że nie wejdzie do rządu, bo „jest wyrazistym politykiem”*, <https://www.rp.pl/polityka/art39473831-posel-pis-mowi-ze-nie-wejdzie-do-rzadu-bo-jest-wyrazistym-politykiem> (7.11.2024).

Tabela 3. Skład trzeciego gabinetu premiera Mateusza Morawieckiego (27 listopada – 13 grudnia 2023 r.)

Urząd	Imię i nazwisko	Przynależność partyjna
Prezes Rady Ministrów	Mateusz Morawiecki	PiS
Minister Aktywów Państwowych	Marzena Małek	bezpartyjna
Minister Funduszy i Polityki Regionalnej	Małgorzata Jarosińska-Jedynak	bezpartyjna
Minister Klimatu i Środowiska	Anna Łukaszewska-Trzeciakowska	bezpartyjna
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Dominika Chorościńska	PiS
Minister Rodziny i Polityki Społecznej	Dorota Bojemska	bezpartyjna
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Anna Gembicka	PiS
Minister Rozwoju i Technologii	Marlena Małąg	PiS
Minister Sportu i Turystyki	Danuta Dmowska-Andrzejuk	bezpartyjna
Minister Edukacji i Nauki	Krzysztof Szczucki	PiS
Minister Finansów	Andrzej Kosztowniak	PiS
Minister Infrastruktury	Alvin Gajadhur	bezpartyjny
Minister Obrony Narodowej	Mariusz Błaszczak	PiS
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	Paweł Szefernaker	PiS
Minister Spraw Zagranicznych	Szymon Szykowski vel Sęk	PiS
Minister Sprawiedliwości	Marcin Warchoł	Suwerenna Polska
Minister – członek Rady Ministrów, Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów	Izabela Antos	bezpartyjna
Minister – członek Rady Ministrów	Jacek Ozdoba	Suwerenna Polska

Źródło: opracowanie własne na podstawie: strona internetowa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, *Nowy Rząd Premiera Mateusza Morawieckiego*, <https://www.gov.pl/web/premier/nowy-rzad-premiera-mateusza-morawieckiego> (7.11.2024).

Odwołując się do powyższej tabeli warto zwrócić uwagę na skład osobowy trzeciego gabinetu premiera Morawieckiego, który został gruntownie zmieniony względem poprzedniej Rady Ministrów kierowanej także przez M. Mora-

wieckiego. Wynikało to zapewne z decyzji prezesa PiS J. Kaczyńskiego, który określił trzeci rząd M. Morawieckiego jako patriotyczno-ekspercki, w którym miało być jak najmniej polityków i miał on stanowić konkretną propozycję względem Sejmu, prezydenta czy społeczeństwa⁷⁵.

Premier Morawiecki wygłosił 11 grudnia 2023 roku sejmowe exposé, w którym podziękował 7,5 mln Polaków za oddanie głosu na PiS. Zwracając się do Sejmu o udzielenie swojemu rządowi wotum zaufania premier przedstawił zawarte w exposé propozycje stwierdzając, że był to „projekt przyszłości Polski, z której będziemy dumni. Polski ambitnej, świadomej własnej wartości. Polski dojrzałej i takiej, której inni będą nam zazdrościć”⁷⁶. Przekonując posłów do udzielenia poparcia Radzie Ministrów premier odniósł się do polityki jaką prowadził jego rząd w poprzednich kadencjach Sejmu. Podkreślił szeroko rozumianą reformę polityki społecznej, zmiany w gospodarce, która po 2015 r. jak podkreślił „urosla o ponad 33%”, podejmowanie zdecydowanych działań w likwidowaniu luki VAT i wzrost przychodów do budżetu państwa o ponad 300 miliardów zł⁷⁷. W swoim exposé Morawiecki przedstawił także plany na przyszłość: budowę Centralnego Portu Komunikacyjnego, elektrowni atomowych, dalszą modernizację polskiej armii, wzrost wydatków na służbę zdrowia czy zmiany w systemie emerytalnym⁷⁸.

W głosowaniu nad udzieleniem wotum zaufania rządowi M. Morawieckiego udział wzięło 456 posłów, a większość bezwzględna wyniosła 229 głosów⁷⁹. Wniosek premiera poparło 190 posłów (PiS oraz Kukiz'15) natomiast 226 było przeciw, żaden poseł nie wstrzymał się od głosu, a 3 posłów nie wzięło udziału w głosowaniu⁸⁰.

⁷⁵ K. Bartman, *Drugie dno zaprzysiężenia Morawieckiego. Po co idą do rządu?*, <https://www.m.mistygacz@uw.edu.pl/money.pl/gospodarka/maja-przed-soba-tylko-dwa-tygodnie-pracy-po-co-ida-do-rzadu-morawieckiego-6967665970088832a.html> (7.11.2024).

⁷⁶ Strona internetowa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, *Stenogram exposé premiera Mateusza Morawieckiego 2023*, <https://www.gov.pl/web/premier/stenogram-expose-premiera-mateusza-morawieckiego-2023> (8.11.2024).

⁷⁷ Tamże.

⁷⁸ Tamże.

⁷⁹ Art. 154 ust. 2 Konstytucja RP: „Prezes Rady Ministrów, w ciągu 14 dni od dnia powołania przez Prezydenta Rzeczypospolitej, przedstawia Sejmowi program działania Rady Ministrów z wnioskiem o udzielenie jej wotum zaufania. Wotum zaufania Sejm uchwała bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów”.

⁸⁰ Strona internetowa Sejmu RP, *Wniosek Prezesa Rady Ministrów Pana Mateusza Morawieckiego o udzielenie wotum zaufania Radzie Ministrów*, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/agent.xsp?symbol=glosowania&NrKadencji=10&NrPosiedzenia=1&NrGlosowania=102> (8.11.2024).

Alternacja władzy w grudniu 2023 roku

W związku z nieudzieleniem w dniu 11 grudnia 2023 roku wotum zaufania rządowi M. Morawieckiego, Sejm w tym samym dniu wybrał⁸¹ na Prezesa Rady Ministrów lidera KO, D. Tuska⁸², co było równoznaczne z tym, że rządzący dotychczas PiS stał się opozycją na rzecz „koalicji 15 października”. 12 grudnia 2023 roku na wniosek premiera D. Tuska, Sejm wybrał członków nowego rządu⁸³.

Sejmowe uchwały w sprawie powołania na urząd Prezesa Rady Ministrów oraz wyboru Rady Ministrów, marszałek Hołownia wręczył premierowi Tuskowi wieczorem w dniu 12 grudnia 2023 r. Odnosząc się do tego wydarzenia Sz. Hołownia stwierdził, że „to, co zaczęło się 15 października, stało się faktem 12 grudnia”⁸⁴. Ponadto, jak zaznaczył marszałek Sejmu, taka sytuacja, że to Sejm wybrał premiera i Radę Ministrów miała miejsce pierwszy raz od 1997 r., czyli od czasu obowiązywania Konstytucji RP. 13 grudnia 2023 roku prezydent A. Duda powołał D. Tuska na urząd Prezesa Rady Ministrów oraz Radę Ministrów⁸⁵. Szczegóły te zestawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Skład trzeciego gabinetu premiera Donalda Tuska

Urząd	Imię i nazwisko	Przynależność partyjna
Prezes Rady Ministrów	Donald Tusk	PO
Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Obrony Narodowej	Władysław Kosiniak-Kamysz	PSL
Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Cyfryzacji	Krzysztof Gawkowski	NL

⁸¹ Art. 154 ust. 3 Konstytucji RP: „W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie ust. 1 lub nieudzielenia jej wotum zaufania w trybie ust. 2 Sejm w ciągu 14 dni od upływu terminów określonych w ust. 1 lub ust. 2 wybiera Prezesa Rady Ministrów oraz proponowanych przez niego członków Rady Ministrów bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje tak wybraną Radę Ministrów i odbiera przysięgę od jej członków”.

⁸² Strona internetowa Sejmu RP, *Wniosek w sprawie wyboru Pana Donalda Franciszka Tuska na Prezesa Rady Ministrów*, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/agent.xsp?symbol=glosowania&NrKadencji=10&NrPosiedzenia=1&NrGlosowania=103> (8.11.2024).

⁸³ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 grudnia 2023 r. w sprawie wyboru w skład Rady Ministrów (M.P. 2023, poz. 1381).

⁸⁴ Strona internetowa Sejmu RP, *Uroczystość wręczenia uchwał Sejmu ws. wyboru Premiera wraz z Radą Ministrów*, <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/komunikat.xsp?documentId=98E885B1386F10C5C1258A83008036C0>, (9.11.2024).

⁸⁵ Strona internetowa Kancelarii Prezydenta RP, *Prezydent powołał Premiera oraz Radę Ministrów*, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/nominacje/prezydent-powolal-premiera-oraz-rade-ministrow,78734>, (9.11.2024).

Tabela 4. cd.

Urząd	Imię i nazwisko	Przynależność partyjna
Minister Aktywów Państwowych	Borys Budka	PO
Minister Funduszy i Polityki Regionalnej	Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz	Polska 2050
Minister Klimatu i Środowiska	Paulina Hennig-Kloska	Polska 2050
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Bartłomiej Sienkiewicz	PO
Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	Agnieszka Dziemianowicz-Bąk	NL
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Czesław Siekierski	PSL
Minister Rozwoju i Technologii	Krzysztof Hetman	PSL
Minister Zdrowia	Izabela Leszczyna	PO
Minister Edukacji	Barbara Nowacka	Inicjatywa Polska
Minister Nauki	Dariusz Wieczorek	NL
Minister Finansów	Andrzej Domański	PO
Minister Infrastruktury	Dariusz Klimczak	PSL
Minister Sportu i Turystyki	Sławomir Nitras	PO
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	Marcin Kierwiński	PO
Minister Spraw Zagranicznych	Radosław Sikorski	PO
Minister do spraw Unii Europejskiej	Adam Szłapka	Nowoczesna
Minister Sprawiedliwości	Adam Bodnar	PO
Minister Przemysłu	Marzena Czarnecka	bezpartyjna
Minister do spraw Polityki Senioralnej	Marzena Okła-Drewnowicz	PO
Minister do spraw Równości	Katarzyna Kotuła	NL
Minister do spraw Społeczeństwa Obywatelskiego, przewodnicząca Komitetu ds. Pożytku Publicznego	Agnieszka Buczyńska	Polska 2050
Minister – członek Rady Ministrów, Koordynator Służb Specjalnych	Tomasz Siemoniak	PO
Minister – członek Rady Ministrów	Jan Grabiec	PO
Minister – członek Rady Ministrów	Maciej Berek	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: strona internetowa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, *Rząd premiera Donalda Tuska zaprzysiężony*, <https://www.gov.pl/web/premier/rzad-premiera-donalda-tuska-zaprzysiezony> (8.11.2024).

Dokonując analizy składu trzeciego rządu M. Morawieckiego oraz trzeciego rządu D. Tuska warto wskazać na kilka zasadniczych różnic. Wynikały one w głównej mierze z liczebności wspomnianych gabinetów. Rząd Morawieckiego składał się z 19 osób (poprzednie gabinety M. Morawieckiego liczyły w dniu zaprzysiężenia po 23 członków), natomiast rząd D. Tuska składał się z 30 członków (poprzednio w dniu zaprzysiężenia liczył on 25 i 31 członków). Kolejne różnice widoczne były w liczbie urzędów. Po pierwsze, trzeci gabinet M. Morawieckiego charakteryzował się brakiem urzędu Wiceprezesa Rady Ministrów, których w nowym rządzie D. Tuska było 2. Nowymi urzędami w trzecim gabinecie premiera D. Tuska, których nie było w „rządzie dwutygodniowym” M. Morawieckiego były np.: minister cyfryzacji, minister do spraw społeczeństwa obywatelskiego, minister przemysłu, minister do spraw równości oraz minister do spraw senioralnych. W gabinecie D. Tuska rozdzieleniu uległ urząd Ministra Edukacji i Nauki na dwa odrębne. Pozostałe były wspólne w obu analizowanych gabinetach, z wyjątkiem ministrów-członków Rady Ministrów, ponieważ w rządzie M. Morawieckiego były 2 takie urzędy, natomiast w rządzie D. Tuska – 3. Porównaj tabele 3 i 4.

To, co wyróżniało także gabinet D. Tuska, to kwestia braku w jego składzie personalnym przedstawicieli partii Razem, którzy kandydowali na listach komitetu Lewicy. Pomimo wprowadzenia 7 przedstawicieli do Sejmu oraz udziału Lewicy w koalicji rządowej, przedstawiciele partii Razem nie oddelegowali swoich reprezentantów do udziału w rządzie D. Tuska. Stanowisko to było podyktowane brakiem wynegocjowania istotnych postulatów programowych tej partii⁸⁶.

W sejmowym exposé D. Tuska został przedstawiony program nowego rządu. Zawierał on m.in. realizację programu wyborczego KO pt. „100 konkretów na 100 dni”, w tym: wprowadzenie już od 2024 roku programu socjalnego – tzw. babciowe; podniesienie pensji pracowników państwowej sfery budżetowej, a także nauczycielom, przeprowadzenie podwójnej waloryzacji rent i emerytur (o ile inflacja przekroczyła 5%); wprowadzenie urlopu dla przedsiębiorców; udzielenie wsparcia Ukrainie, czy przywrócenia Polsce jej należnego miejsca w Europie⁸⁷.

Realizacji powyższych obietnic wyborczych towarzyszyły jednocześnie określone oczekiwania społeczne, takie jak: stabilizacja systemu politycznego; poprawa jakości życia obywateli i wzrost gospodarczy, wspomniane już unormowanie stosunków z Unią Europejską i przede wszystkim złagodzenie napięć i konfliktów wewnętrznych.

⁸⁶ A. Szczęśniak, *Partia Razem nie wejdzie do rządu Tuska, ale go poprze*, <https://oko.press/na-zywo/wybory-na-zywo-oko-press/partia-razem-nie-wejdzie-do-rzadu-tuska-ale-go-poprze> (12.12.2024).

⁸⁷ *Stenogram expose premiera Donalda Tuska*, <https://www.gov.pl/web/premier/stenogram-expose-premiera-donald-tuska> (12.12.2024).

Zakończenie

Alternacja władzy w Polsce, jaka nastąpiła po wyborach parlamentarnych z 2023 roku była pierwszym w dziejach najnowszych Trzeciej Rzeczypospolitej przypadkiem, w którym dotychczasowi rządzący tak długo opierali się przekazaniu władzy. Było ono skutkiem rozwiązań i mechanizmów zawartych w Konstytucji RP, to jednak w społecznym odbiorze powołanie tzw. „rządu dwutygodniowego” jedynie opóźniło formalną alternację na rzecz komitetów, które posiadały przewagę w ilości zdobytych mandatów.

Postawiona na wstępie rozważań hipoteza naukowa została zweryfikowana pozytywnie. Świadczyło o tym w głównej mierze skonsolidowanie środowisk opozycyjnych, które jeszcze przed wyborami parlamentarnymi deklarowały chęć stworzenia rządu, a po wyborach podpisały wiążącą umowę koalicyjną. Wydaje się zatem, iż głównymi przyczynami alternacji władzy w Polsce była duża niechęć społeczna wobec ówczesnej ekipy rządzącej, tj. PiS a także konieczność przeprowadzenia radykalnej zmiany nie tylko rządzących, ale także postrzegania instytucji państwa i szacunku wobec jego obywateli. Wspomniana konsolidacja, mimo iż faktycznie nastąpiła dopiero po wyborach, była bezpośrednim wynikiem określonej strategii wyborczej polegającej na odsunięciu PiS od władzy. Jednocześnie towarzyszyły temu realizacja wspólnych wartości, takich jak „przywrócenie normalności”, spokoju i rozsądku w polityce, konieczność rozliczenia rządzących i poprawy jakości życia obywateli. To, co wyróżniało zmianę władzy w 2023 roku w Polsce od poprzednich tego typu zjawisk, było niewątpliwie jej opóźnienie, a także zwlekanie przez urzędującego prezydenta A. Dudy z powierzeniem misji siłom parlamentarnym posiadającym większość.

Bibliografia

- Baczyński J., *PrzyPiSy czyli krótka historia 8 długich lat*, Warszawa 2023.
- Chmaj M. (red.), *Rządy koalicyjne w III RP*, Olsztyn 2006.
- Dudek A., *Historia Polityczna Polski 1989–2023*, Warszawa 2023.
- Glacjar R., *Demokratyczny reżim polityczny: relacje między legislatywą i egzekutywą w III Rzeczypospolitej*, Katowice 2015.
- Hall A., *Zła zmiana*, Sopot 2016.
- Jednaka W., *Gabinety koalicyjne w III RP*, Wrocław 2004.
- Leszczyńska K., *Rządy Rzeczypospolitej Polskiej (1989–2005): skład, organizacja i tryb funkcjonowania*, Toruń 2007.
- Machelski Z., *Rozliczalność jako element jakości procesu demokratycznego w systemie instytucjonalnym III Rzeczypospolitej*, «Przegląd Sejmowy» 2018, nr 1.
- Maj P., *Uwarunkowania rywalizacji politycznej Platformy Obywatelskiej RP i Prawa i Sprawiedliwości*, «Polityka i Społeczeństwo» 2014, nr 3.

- Młynarska-Sobaczewska A., Zaleśny J., *Public Accountability and Constitutional Law*, Routledge 2025.
- Pawłowska A., *Rozliczalność polityczna w nieskonsolidowanej demokracji. Przykład Polski*, «Studia Politologiczne» 2022, vol. 6.
- Rydlowski G., *Rządy i rzządzenie w Polsce 2018–2018: ciągłość i zmiany*, Warszawa 2018.
- Szczepański D., *Przedterminowe wybory prezydenckie w Rzeszowie w 2021 r.: przyczyny, przebieg oraz konsekwencje polityczne*, [w:] W. Bonusiak, G. Bonusiak (red.), *W 670. rocznicę lokacji miasta Rzeszowa: wybrane zagadnienia z najnowszej historii Miasta Rzeszowa*, Rzeszów 2024.
- Ujazdowski K.M., *Instytucje i ich wrogowie*, Sopot 2022.
- Wieciech T., *Alternacja władzy*, [w:] W. Sokół, M. Żmigrodzki (red.), *Encyklopedia politologii*, t. 1: *pojęcia, teorie i metody*, Warszawa 2016.
- Wieciech T., *Zasada alternacji władzy w demokratycznym systemie politycznym*, [w:] T. Koziello, P. Maj, W. Paruch (red.), *Adaptacja, reforma, stabilizacja. Przestrzeń publiczna we współczesnych systemach politycznych*, Rzeszów 2010.
- Wojnicki J., *Alternacja władzy w państwach Europy Środkowo-Wschodniej po 1990 roku*, «Studia Politicae Universitatis Silesiensis» 2011, vol. 7.